

Aleksandra Drapińska

Beata Łaciak, *Kwestie społeczne w Polskich serialach obyczajowych – prezentacje i odbiór. Analiza socjologiczna*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2013.

Książka pod tytułem *Kwestie społeczne w polskich serialach obyczajowych - prezentacje i odbiór. Analiza socjologiczna* jest dziełem profesor Uniwersytetu Warszawskiego Beaty Łaciak, która w swoich publikacjach porusza kwestie związane z obyczajowością, a także mediami i dzieciństwem. Autorka uczestniczyła dotąd w wielu programach badawczych związanych z polityką rodzinną, prawami dziecka, korupcją, społecznościami lokalnymi czy władzą. Ma na koncie kilkanaście artykułów oraz książek, które poruszają tematykę związaną z wizerunkiem miłości, dzieciństwa, macierzyństwa, obyczajowości i życia codziennego w mediach. W swoich publikacjach duży nacisk kładzie na kwestie związane z ukazaniem dziecka w medialnym świecie oraz tego, jak jest ono postrzegane w podręcznikach szkolnych.

Jej najnowsza, licząca ponad 400 stron monografia składa się z czterech rozdziałów podzielonych na wiele bardziej szczegółowych podrozdziałów. Praca zawiera standardowe elementy, takie jak wprowadzenie do podjętego problemu oraz analiza polskich oraz zagranicznych badań dotyczących seriali. Następnie autorka przechodzi do kwestii serialowego konstruowania rzeczywistości społecznej. Czwarty rozdział poświęcony jest analizie prezentowanych w serialach treści z perspektywy widzów, którzy odbierają zagadnienia poruszane przez twórców seriali. Ostatni rozdział stanowi podsumowanie, w którym autorka wyciąga wnioski dotyczące przydatności analizowanych seriali dla socjologa. Wywód uzupełnia bardzo bogata bibliografia.

We wprowadzeniu autorka usprawiedliwia się poniekąd z podjęcia badań nad takim a nie innym przedmiotem. Słusznie zauważa, że produkcje telewizyjne przez opinię publiczną, w tym dziennikarzy, a także przez samych twórców czy część publiczności nie są traktowane poważnie – często wręcz podchodzi się do nich pogardliwie jako do „produktu” o niskiej wartości artystycznej. We współczesnych publikacjach naukowych oraz publicystycznych znaleźć można taki pogardliwy sposób wypowiedzania się o kreacjach telewizyjnych. Wiąże się z tym kolejny fakt: nieprzyznawanie się jednostek czy grup do uczestniczenia w codziennych bądź cotygodniowych seansach oglądania seriali.

Książka imponuje zakresem przedstawionego materiału badawczego. Autorka skrupulatnie analizuje każdą kwestię związaną z obrazem, jaki ukazany jest w serialach, i z tym, jaki ma on wydźwięk w rzeczywistości społecznej. Odbiorca publikacji ma okazję zapoznać się z wielowymiarową analizą obrazu społeczeństwa polskiego, odtworzonego na podstawie produkcji telewizyjnych. Mamy do czynienia z zagadnieniami odnoszącymi się do samej struktury społeczeństwa, a zatem stratyfikacji, podziału zawodowego jednostek, różnych grup etnicznych czy wyznaniowych. Oprócz struktury społecznej poruszane są problemy społeczne, jak również indywidualne fakty związane z biografią, które przesądzają o takim a nie innym społecznym wizerunku „serialowych Polaków”. Poza analizą społeczeństwa na podstawie jedenastu wybranych przez siebie produkcji autorka odwołuje się też do innych seriali telewizyjnych, które mieszczą się w zakresie podejmowanej tematyki. Omawia również polskie seriale na tle produkcji amerykańskich, azjatyckich, południowoamerykańskich czy zachodnio-

europijskich – by przyrzeć się ewentualnym analogiom z materiałem polskim. Podejmuje próbę zestawienia rzeczywistości wykreowanej przez scenarzystów i reżyserów, a także wybiera elementy rekonstrukcji dokonywanej przez odbiorców wypowiadających się na forach internetowych. Dzięki temu cel analizy został zrealizowany, bowiem w jednej pracy widać szczegółową diagnozę społeczną, która niejako „odzwierciedla się” w serialach. Wszystkie te kwestie autorka łączy z analizą odbioru telewizyjnych produkcji przez widzów.

Większość czytelników pracy zapewne przynajmniej raz w życiu obejrzała serial – czy to obyczajowy, fabularny, czy komediowy. Książka oraz wątki poruszane przez autorkę zmuszają do zauważenia pewnych relacji między rzeczywistością społeczną a serialową fikcją. Seriale są naszpikowane kwestiami socjologicznymi, społecznymi, co sprawia, że w obrębie kultury nie są tworamami bezwartościowymi, lecz ukazują niemałe zróżnicowane, gdy chodzi o funkcje treści. Skupiają się na aktualnych problemach społecznych, poruszają wątki moralne, etyczne czy problemy życia codziennego. Autorka absolutnie nie poddaje telewizyjnych produkcji ocenie, wskazuje jedynie, że są one „niedoskonałym odbiciem rzeczywistości”.

Wszystkie seriale uwzględnione w książce zostały szczegółowo opisane, wyodrębniono wizerunki poszczególnych kategorii zawodowych (np. biznesmenów) obraz klasy niższej, duchowieństwa, jak również kwestie związane z cudzoziemcami w Polsce czy przeszłością polityczną. Beata Łaciak nie unika tematów trudnych, w swojej analizie odnosi się do postrzegania przez twórców seriali prostytucji, alkoholizmu, przemocy, AIDS i zakażenia wirusem HIV. Zwraca też uwagę na odbiór treści ukazywanych w serialach. Analizuje fora internetowe, na których dochodzi do ostrej wymiany zdań między uczestnikami krytykującymi poszczególne odcinki, a nawet sugerującymi reżyserom poprowadzenie w inny sposób perypetii danego bohatera. Każdy wątek, poczynając od zdefiniowania problemu badawczego, a skończywszy na podsumowaniu, został szczegółowo opracowany, przemyślany i poparty refleksjami odnoszącymi się do współczesnego społeczeństwa polskiego.

Omawianą publikację można zatem polecić nie tylko fanom seriali, ale także osobom zajmującym się kwestiami społecznymi. Ukazany obraz serialowej rzeczywistości wpisuje się w dyskurs na temat problemów społecznych – jednakże w produkcjach telewizyjnych pokazywane są one w sposób delikatny, a drażliwe treści pomija się albo wprowadza jedynie w sposób marginalny.